

Thanatos

ISSN 2242-6280, vol. 1 1/2012

© Suomalaisen kuolemantutkimuksen seura

ROMANIA – LYHYT MATKAKUVAUS

Arja Ryhänen

Dying and Death in 18th – 21st Century Europe International Conference,
29th September – 1st October 2011, “1 December 1918” University of Alba Iulia, Romania

Matkasin Romaniaan yhdessä aviomieheni kanssa tietämättä, mitä odottaa, sillä yleissivistyksessäni oli suuri aukko. Kaikki mitä tiesin Romaniasta, oli Ceaușescun hirmuhallinto ja tv-uutisissa näytetyt kuvat orpokotien surkeista olosuhteista kommunistihallinnon aikana. Itse konferenssia odotin kovasti.

Konferenssin aikana kuolemaa käsiteltäisiin niin taiteen, teatterin, musiikin, kirjallisuuden kuin filosofian näkökulmasta. Historioitsijat, kansantieteilijät, antropologit ja psykologit kertoisivat omista tutkimuksistaan ja oman panokseni antaisin puhumalla, kuinka äitinä ja tutkijana olen kokenut lapsen itsemurhan. Konferenssiin oli ilmoittautunut 85 osallistujaa pääasiallisesti entisistä Itäblokin maista, mutta joukossa oli niin pohjoismaalaisia kuin länsieurooppalaisia tutkijoita. Konferenssin erinomaisena isäntänä toimi Marius Rotar, historioitsija ja tutkija ”1 Decembrie 1918” – yliopistosta. Oman panoksensa konferenssiin antoivat myös Alba Iulian kaupunginhallitus sekä paikallinen Italian kulttuurikeskus tarjoamalla osanottajille illalliset. Ilmoittautumisen ja avajaisten jälkeen hengähdimme hetken tutustumalla romanialaisen Alexandru Podean metallista valmistamiin veistoksiin kunnes ensimmäisen päivän hektinen ohjelma alkoi.

Norjalaisen, Kreikassa asuvan tutkija Evy Johanne Hålandin mielenkiinnon kohteena on kuolema ja siihen liittyvä ruoka(ilu). Hän luennoi aiheesta *When the dead ensure the food: Death and the regeneration of life through festivals, food and social gathering during the ritual year in ancient*

and modern Greese. Liettualainen Rasa Raciunaite-Pauzuoliene jatkoi tutustuttamalla kuulijat liettualaisiin hautajaisriitteihin niin menneisyydessä kuin modernissa ajassa. Erityisen mielenkiintoinen oli romanialaisten Florin Gherasim sekä Leahä Mihanin esitys *The Tree of the Dead – a Bridge Between the Worlds. A video-anthropological exploration a commemoration ritual from Transsylvania.*

Alba Iulia keskiaikaiselta linnoitukselta avautui upea maisema. Kuva: Arja Ryhänen, 2011.

Václav Grubhoffer, tsekkiläinen tutkija pohti kuoleman medikalisoitumista 1800- ja 1900-lukujen taitteessa ja romanialainen Alexa Stoicescun itsemurhaa kommunistisessa diskurssissa. Itsemurhaa ja eutanasiaa Turkissa valotti Özhan Hancilar turkkilaisen lainsäädännön perusteella ja makedonialainen Dejan Donev pohti omassa esityksessään ihmisen oikeutta niin elämään kuin kuolemaan (*The Right To Live and The Right to Die As A Two Fundamental Bioethical and Thantological Values*).

London Metropolitan Universityn professori Ken Worpolen kiinnostuksen kohteena on moderni aika ja kuinka nykyaikaiseen kaupunkimiljööseen saadaan sijoitettua meille kaikille tärkeitä asioita, kuten puistoja tai hautuumaita. Omassa luennossaan hän kysyi, onko kuolema koskaan arvokasta ja hän kertoi tutustuneensa ruotsalaiseen aivan uudenlaiseen saattokotimalliin. Tässä mallissa on

vältetty kaikki sairaalamaisuus ja tilasta on haluttu tehdä paikka, missä eletään aina viimeiseen hengenvetoon asti, mikäli asukkaan kunto vain sen sallii.

Leskien asemaa pohtivat niin brittiläinen Helen Frisby (*Widows, grief and mourning in Victorian England*) kuin saksalainen Erika Quinn (*German Widows of the First World War: Between Rage and Repression*). Ensimmäisen päivän aikana kuolevien hoidosta käytiin oma session ja tässä ryhmässä saksalainen Cornelia Miclea esitti oman mielenkiintonsa kohteen: vammaiset ihmiset otsikolla *Handicapped People Die, too*.

Illallisella Bucerdea Vinasassa, missä tarjolla oli paikallista romanialaista ruokaa sekä tilan viinejä.
Kuva: Arja Ryhänen, 2011.

Toinen päivä meni pohtiessa 2000-luvun uusia kuoleman rituaaleja, kuten brittiläisen Maggie Jackson teki omassa esityksessään *Digital reconstruction and the durable biography* sekä ruotsalainen Anna Davidsson Bremborg pohtiessaan kodissa tapahtuvia rituaaleja kuoleman kohdatessa. Saksalaiset Kornelia Sammet/Franz Erhard kysyivät, miten havainnoida havaitsematonta ”*Ideas of Afterlife in a Sociological Perspective*” ja puolalainen Aleksandra Dral-Sierocka *Disease as the process of dying. Cultural images of AIDS at the turn of 20th and 21st Century*.

Ihan oma sessio oli järjestetty tutkijoille, joiden kiinnostuksen kohteena on polttohautaus. Valitettavasti yhtäkään esitystä en ehtinyt tästä teemasta kuuntelemaan. Omassa ryhmässäni odotin kovasti esitelmää, jossa romanialaisen Claudiu Stefanin oli tarkoitus puhua Durkheimin teoriasta teemalla *Economic and social developments influence on suicide rates in Romania between 1990-2010. A retest of Emile Durkheim's theory*, mutta omaksi suureksi pettymykseksi tuota romanialaista tutkijaa ei koskaan ilmestynyt paikalle.

Viimeinen kokouspäivä koostui teemoista uskonto ja kuoleman merkitys. Ana Maria Roman-Negoi sekä Ioan Cristinel Roman-Negoi Romaniasta puhuivat aiheesta viimeinen tuomio: *The judgement before the Last Judgment. An analysis of the types of resurrected and punished persons during the Last Judgment, as depicted in the Romanian Orthodox Church paintings*. Saksalaisen Franziska Rehlinghausin tutkimuskohteena ovat protestanttiset hautajaisseremoniat 1800-luvun Saksassa ja romanialaista Emil Jurcania puolestaan kiinnostaa ortodoksinen kirkkokunta kuolemankysymyksineen.

Harmikseni on todettava, että minulta jäi kuulematta romanialaisen Constanti Bogdan esitys *Strange Funeral Rituals: The Beauty of Death And Funeral Feast* samoin kuin albanialaisen *Meaning of death in Albanian Folk Ballads*. Sen sijaan käytimme aikamme kuuntelemalla unkarilaista nuorta tutkijaa Éva Kósa, joka herätti sympatiamme jo ensimmäisenä päivänä. Hän tuntui niin yksinäiseltä ja eksyneeltä, että tunsimme tarvetta ottaa hänet siipiemme suojaan. Évan tutkimuksen kohteena on *Death and dying as war experience in the wardiary Doberfo. The Book of a Honvéd (Hungarian soldier) Officer from the Isonxo Front of István Szabó*. Romanialaisen Olga Gradinarun tutkimusteema *V.I. Lenin – History of a Political Relic* oli lumoava.

Sen sijaan hämmennyin suunnattomasti, kun kerroin Anna E. Haverisen väitöskirjatutkimuksesta, jossa hän paneutuu virtuaaliseen suremiseen. Vapaamuotoisissa keskusteluissa kerroin tästä tutkimuksesta. Tutkimusteema tuntui keskustelukumppaneistani oudolta. Tulkitsin nämä kommentit siten, että itäeurooppalaisilla tutkijoilla on vielä paljon tutkittavaa ns. normaaleissa kuolemanrituaaleissa ja ajatus siitä, että sureminen voi siirtyä nettiin, on näissä kulttuureissa vieraampaa, kun heillä on tarve rakentaa suremisen kulttuurinsa kirkon piiriin kuuluviksi pitkän kommunistisen ajan jälkeen.

Kaiken kaikkiaan suosittelen kaikille kuolemantutkimusta kiinnostuneille osallistumista seuraavaan Romaniassa pidettävään kuolemantutkimuskonferenssiin. Ensinnäkin siksi, että maa itsessään tarjoaa haasteita henkilöille, jotka ovat yhtä puutteellisin tiedoin varustettu kuin minä. Muutos on aina mahdollista. Tämän Romania minulle opetti. Samoin kuin sen, että vieras tulee kohdata avoimin silmin ilman ennakkoluuloja. Kuinka paljon näinkään Alba Iulia kaduilla isä ja vaareja hyvin puettujen lasten kanssa viettämässä vapaa-aikaa! Ja missä olivat ne kerjäläiset, jotka ovat muodostuneet maallemme ongelmaksi? Yhden näin, kun vietin iltaa paikallisella ulkoterassilla mieheni kanssa. Muutoin maa näytti elävän uuden kynnyksellä. Hyvin toimeentulevia oli siinä, missä elämä kohteli ihmisiä huonommin. Suosittelen lämpimästi Romaniaa jopa matkakohteena muistuttaen, että aivan kuten Venäjällä tänä päivänä, turisteille on omat kalliimmat hintansa hotelleissa kuin paikallisille.

Arja Ryhänen, FM, on tutkinut kulttuurihistorian pro gradussaan lapsen itsemurhaa vanhempien kirjoittaman kokemuksen kautta. Ryhänen työskentelee Elisa Oyj:ssä turvallisuusasiantuntijana.